

КРИМСЬКА
ПРАВОЗАХИСНА
ГРУПА

e-mail: crimeahrg@gmail.com
website: crimeahrg.org

МОНІТОРИНГОВИЙ ОГЛЯД СИТУАЦІЇ З ПРАВАМИ ЛЮДИНИ У КРИМУ

ЗА СІЧЕНЬ – БЕРЕЗЕНЬ 2025 РОКУ

м. Київ,
квітень 2025 р.

КРИМСЬКА
ПРАВОЗАХИСНА
ГРУПА

Кримська правозахисна група (КПГ) — організація кримських правозахисників і журналістів, метою якої є сприяння дотриманню і захисту прав людини в Криму шляхом формування пильної уваги до проблем дотримання прав людини і міжнародного гуманітарного права на території Кримського півострова, а також пошуку і відпрацювання механізмів для захисту прав людини у Криму¹.

КПГ документує порушення прав людини, воєнні злочини та злочини проти людяності у Криму з 2014 року.

Після повномасштабного вторгнення РФ в Україну КПГ приєдналася до Коаліції «Україна. П'ята ранку», яка збирає та документує воєнні злочини і злочини проти людяності, вчинені в ході російської збройної агресії в Україні².

КПГ — учасниця Коаліції за Міжнародний кримінальний суд³.

¹ <https://crimeahrg.org/uk/>

² <https://www.5am.in.ua/>

³ <https://www.coalitionfortheicc.org/>

ЗМІСТ

1. ГРОМАДЯНСЬКІ ТА ПОЛІТИЧНІ ПРАВА	2
НАСИЛЬНИЦЬКІ ЗНИКНЕННЯ.....	2
Викрадення у Херсонській та Запорізькій областях та вивезення до Криму.....	2
ПОЛІТИЧНО МОТИВОВАНЕ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ	3
Жінки, позбавлені волі через політично мотивоване кримінальне переслідування.....	3
«Справа кримських мусульман»	5
«Справи українських диверсантів»	6
Переслідування за звинуваченням в участі у батальйоні ім. Н. Челебіджіхана	8
Переслідування Свідків Єгови	9
Цивільні особи, звільнені з російських колоній.....	9
СВОБОДА СЛОВА ТА ВИСЛОВЛЮВАННЯ ДУМКИ	10
Переслідування за підтримку України й антивоєнну позицію	10
2. ПОРУШЕННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА	12
ПРИМУСОВЕ ПЕРЕМІЩЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ ОСІБ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД ЗАХИСТОМ, З ОКУПОВАНОЇ ТЕРИТОРІЇ НА ТЕРИТОРІЮ ОКУПАЦІЙНОЇ ДЕРЖАВИ	12
ПРИЗОВ ОСІБ, КОТРІ МЕШКАЮТЬ НА ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ, ДО ЗБРОЙНИХ СИЛ ДЕРЖАВИ-ОКУПАНТА ТА МОБІЛІЗАЦІЯ.....	13
АТАКИ НА ЦИВІЛЬНЕ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ З КРИМУ	14

1 ГРОМАДЯНСЬКІ ТА ПОЛІТИЧНІ ПРАВА

НАСИЛЬНИЦЬКІ ЗНИКНЕННЯ

ВИКРАДЕННЯ У ХЕРСОНСЬКІЙ ТА ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТЯХ ТА ВИВЕЗЕННЯ ДО КРИМУ

Після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну окупований Крим продовжує використовуватися російською владою для утримування цивільних осіб, викрадених з ново-окупованих територій, зокрема Херсонської та Запорізької областей. Для незаконного утримання цивільних осіб так само діють СІЗО №1, яке функціонувало й до 2022 року, та створені після 24 лютого 2022 року СІЗО №2 та СІЗО №8.

Викрадені цивільні особи у Кримі стають фігурантами кримінальних справ або утримуються *incommunicado* без надання їм правової допомоги та можливості повідомити своїм родичам про місце свого перебування. Кримінальні справи проти викрадених цивільних осіб, серед яких громадські активісти, волонтери та представники місцевої влади, розглядають «суди» в окупованому Кримі, суди на території РФ (включно із військовими судами РФ) або «суди», створені на окупованих територіях після 24 лютого 2022 року.

КПГ верифікувала щонайменше
91 цивільну особу, викрадену
з Херсонської та Запорізької
областей та вивезену до Криму*

*Станом на березень 2025 року

Станом на березень 2025 року КПГ верифікувала щонайменше **91 цивільну особу**, викрадену з Херсонської та Запорізької областей та вивезену до Криму. Більшість з них утримувалася або утримується у СІЗО №2 Сімферополя.

13 лютого «Херсонський обласний суд» **засудив** до 10 років колонії загального режиму 23-річну Ганну Єльцову за ст. 276 КК РФ («Шпигунство»)¹.

Сергія Цигіпу, журналіста та громадського діяча з міста Нова Каховка на окупованій частині Херсонщини перевезли з колонії у місті Скопін у Рязанській області до Москви (СІЗО №4 району Медведково). У Москві він перебував на період розгляду його касаційної скарги на вирок, яким його засудили до 13 років колонії за «шпигунстві» (ст. 276 КК РФ). 27 березня Верховний суд РФ **розглянув** касаційну скаргу та залишив вирок без змін.

ПОЛІТИЧНО МОТИВОВАНЕ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ

Щонайменше 264 громадянина України перебуває у місцях позбавлення волі через політично мотивоване та/або релігійне кримінальне переслідування. Список таких осіб постійно оновлюється на сайті КПГ за посиланням <https://dela.crimeahrg.org/uk/>

Щонайменше **264 громадянина України** перебуває у місцях позбавлення волі через політично мотивоване та/або релігійне кримінальне переслідування у Криму

ЖІНКИ, ПОЗБАВЛЕНІ ВОЛІ ЧЕРЕЗ ПОЛІТИЧНО МОТИВОВАНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ

У місцях несвободи на території Криму та РФ перебуває щонайменше **20 жінок** з Криму та Херсонської та Запорізької областей².

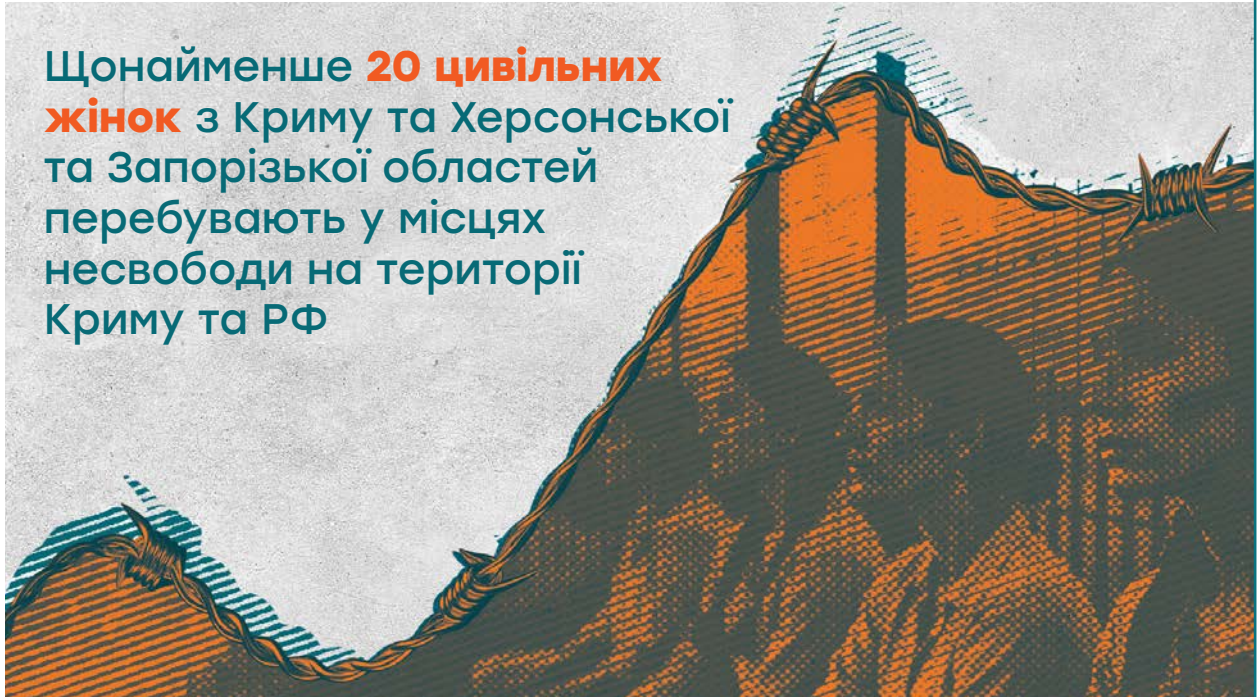
10 лютого «Третій апеляційний суд загальної юрисдикції» залишив без змін вирок **жителям Севастополя**³ за «співпрацю зі спецслужбами України через месенджер

¹ Детальніше у розділі «Жінки, позбавлені волі через політично мотивоване кримінальне переслідування»

² В інтересах затриманих та в цілях безпеки їхніх родин всі імена жінок не оприлюднюються

³ Точне ім'я та прізвище встановлюються

Щонайменше **20 цивільних жінок** з Криму та Херсонської та Запорізької областей перебувають у місцях несвободи на території Криму та РФ

«Телеграм». У вересні 2024 року вона була засуджена до 5 років і 3 місяців колонії загального режиму з обмеженням волі терміном на 1 рік за ст. 275.1 КК РФ («Співпраця на конфіденційній основі з іноземною державою, міжнародною чи іноземною організацією»).

7 лютого ФСБ повідомила про **затримання** у Севастополі та російських містах Воронеж та Ростов 4 жінок за звинуваченням у «підготовці терактів» проти «високопоставлених офіцерів Міноборони Росії та об'єктів паливно-енергетичного комплексу». Жінку, затриману у Севастополі, взяли під варту строком на два місяці.

13 лютого «Херсонський обласний суд» **засудив** до 10 років колонії загального режиму нібито за шпигунство (ст. 276 КК РФ) 23-річну Ганну Єльцову, викрадену 29 листопада 2022 року у селі Агаймани Херсонської області. Два роки Ганну утримували incommunicado у СІЗО №2 Сімферополя. За версією ФСБ, жінка буцімто передавала українським спецслужбам дані про розташування російських військ на Херсонщині.

У лютому **стало відомо** про те, що у Криму співробітники ФСБ РФ викрали й вже понад 8 місяців утримують у невстановленому місці жительку Джанкойського району 28-річну Леру Джемілову. Пізніше КПГ **стало відомо**, що Леру Джемілову утримували спочатку у СІЗО №2, а після цього перевели до СІЗО №1. Проти неї відкрили справу за ст. 275 КК РФ («державна зрада»).

6 березня «Сімферопольський районний суд» засудив 35-річну кримчанку до 10 років позбавлення волі і штрафу за ч. 3 ст. 222.1 КК РФ («Незаконне придбання, передача, збут, зберігання, перевезення, пересилання або носіння вибухових речовин»).

Вночі **22 березня** у Євпаторії співробітники ФСБ РФ після обшуків **затримали** 4 членів однієї родини, яка переїхала зі Львова до Криму до 2014 року, — Тетяна Маляр, її брат Валентин, син Анатолій Россіхін та дочка Ольга Бегей. Всіх затриманих обвинувачують у «державній зраді» та утримують у СІЗО №2 Сімферополя. У затриманої Ольги Бегей вдома залишилася малолітні діти: дочка 11 років та син 7 років.

24 березня «Севастопольський міський суд» **засудив** 66-річну мешканку Севастополя Ніну Тимошенко до 16 років позбавлення волі в колонії загального режиму буцімто «за державну зраду» за ст. 275 КК РФ. Її обвинуватили у передачі спецслужбам України інформації про місцезнаходження кораблів Чорноморського флоту РФ.

«СПРАВА КРИМСЬКИХ МУСУЛЬМАН»

Фігурантів цієї справи, більшість з яких — кримські татари, звинувачують у причетності до ісламських організацій або у пропаганді діяльності організацій, які в РФ визнані терористичними чи екстремістськими, але не є такими за законодавством України. Справи розглядаються з порушенням права на справедливий суд, основними доказами для суду є свідчення анонімних свідків (багато хто з них — співробітники ФСБ РФ), досудові показання свідків, котрі у подальшому в суді заявляють, що такі свідчення надали під тиском, і лінгвістичні експертизи розмов обвинувачених мусульман. Докази, надані стороною захисту, зазвичай судді не беруть до розгляду.

Станом на кінець березня 2025 року кількість мешканців Криму, позбавлених волі у «справі кримських мусульман», склала **щонайменше 110 осіб**.

13 січня 2025 року суддя Південного окружного військового суду у Ростові (РФ) В'ячеслав Корсаков **продовжив** термін тримання під вартою **Осману Абдуразакову, Айдеру Асанову, Леману Зекер'яєву, Екрему Крошу, Халілу Мамбетову та Рефату Сейдаметову** до 3 травня (фігуранти «другої Джанкойської групи»).

17 січня суддя «Бахчисарайського районного суду» Оксана Граб **відмовила** у визнанні незаконним тримання **Едема Смаїлова** у штрафному ізоляторі виправної колонії (далі — ВК) №7 Костромської області. З кінця січня 2024 року Смаїлов перебував у бараку з суворими умовами утримання в Костромській області більше 7 місяців. Звідти його поміщали або у штрафний ізолятор, або у приміщення камерного типу (ПКТ). За інформацією адвоката, документи про правопорушення та притягнення до дисциплінарної відповідальності склалися «за надуманими причинами».

24 січня суддя Апеляційного військового суду у м. Власиха Московської області Александр Дарніцин **залишив без змін** рішення Південного окружного військового суду щодо **Нарімана Аметова, Енвера Халілаєва, Алі Мамутова та Вохіда Мустафаєва** (тримання у СІЗО №1 м. Ростов), а також **Ремзі Кутнезірова**, який має інвалідність 2-ї групи (перебування під домашнім арештом).

28 січня суддя Південного окружного військового суду Тімур Машуков **продовжив термін тримання під вартою** 5 кримським татарам: **Енверу Крошу, Вілену Темер'янову, Едему Бекірову, Рінату Алієву, Сейтязі Аббозову** до 28 травня.

4 лютого Південний окружний військовий суд **продовжив термін** тримання під вартою фігурантам «п'ятої Бахчисарайської групи» **Ремзі Німетулаєву, Руслану Асанову, Аметхану Умерову, Сейдамету Мустафаєву, Ельдару Якубову, Абдулмеджиту Сейтумерову** до 23 травня.

5 лютого співробітники ФСБ РФ провели обшуки у будинках **Еміра Куртнезірова, Рустема Мустафаєва, Абібули Смедляєва, Мирзаалі Тажибаєва та Бахтіяра Аблаєва**. Після обшуків усіх 5 кримських татар затримали за обвинуваченням у причетності до Хізб ут-Тахрір. Ввечері 5 лютого та зранку 6 лютого «Київський районний суд Сімферополя» у закритому режимі постановив взяти під варту всіх чоловіків строком до 4 квітня 2025 року. 26 лютого «Верховний суд» Крим **залишив чинним** це рішення.

5 лютого Апеляційний військовий суд Власихи **залишив чинним** вирок **Ансару Османову**, засудженому до 20 років ув'язнення.

6 лютого представники окупаційної влади **провели обшук** у будинку активіста, жителя села Родникове Сімферопольського району **Сейтнебі Рамазанова**. Він є батьком

колишнього політв'язня Ісмаїла Рамазанова, який вийшов на свободу у 2018 році. У чоловіка вилучили документи та телефон. Йому повідомили про те, що стосовно його сина, який перебуває на підконтрольній Україні території, проводяться слідчі заходи.

20 лютого «Кіровський районний суд» відмовив засудженому журналісту **Ремзі Бекірову** в адміністративному позові до колонії, в якій він відбуває покарання. Місяць тому його відправили до штрафного ізолятора на 5 діб за читання ранкового намазу.

23 лютого стало відомо про те, що у **Тофіка Абдулгасієва** прогресує туберкульоз лімфовузлів. Він знаходиться в спеціалізованій туберкульозній лікарні № 3 головного управління федеральної служби виконання покарань по Челябінській області.

11 березня Руслана Месутова перевели з виправної колонії №1 Якутська до лікарні у селищі Табага. Він непритомнів і скаржився на проблеми з серцем.

25 березня Південний окружний військовий суд продовжив розгляд справи **Азіза Азізова, Мемета Люманова, Рустема Османова та Мустафи Абдураманова**, задовольнив клопотання прокурора та залишив їх під вартою до 7 липня.

«СПРАВИ УКРАЇНСЬКИХ ДИВЕРСАНТІВ»

За «справами українських диверсантів і шпигунів» в ув'язненні перебувають **щонайменше 92 громадянина України**, серед них затримані у Криму (починаючи з 2014 року), та щонайменше 33 людини, які були викрадені у Запорізькій або Херсонській областях після 24 лютого 2022 року та вивезені до СІЗО Криму.

У таких справах ФСБ РФ під час затримання звинувачує затриманих «у підготовці диверсій, зберіганні зброї та шпигунстві». У цих справах зафіксовано незаконні методи ведення слідства, застосування тортур та психологічного тиску для отримання свідчень зізнання, порушення презумпції невинуватості, поширення ФСБ РФ через російські ЗМІ постановочні відео «зізнання».

9 січня 2025 року суддя Південного окружного військового суду РФ Ігор Костін **засудив** жителя Севастополя **Костянтина Горпинченка** до 11 років позбавлення волі за звинуваченнями у співпраці з СБУ. Кримінальна справа проти нього була порушена за ч. 3 ст. 30, ч. 1 ст. 205 (замах на теракт) та ст. 275.1 КК РФ (співпраця з іноземною державою).

У січні «Верховний суд» Криму заочно **засудив** до 18 років колонії суворого режиму 56-літнього мешканця Ялти, колишнього адвоката **Віталія Хоменка**. Чоловіку інкримінували «державну зраду» та нібито співробітництво з СБУ, він оголошений російською владою у розшук.

10 лютого щодо **мешканки Севастополя залишили чинним вирок** — 5 років та 3 місяці колонії — нібито за «співпрацю зі спецслужбами України»⁴.

7 лютого ФСБ повідомила про **затримання** у Севастополі та російських містах Воронеж та Ростов **4 жінок** за звинуваченнями у «підготовці терактів проти високопоставлених офіцерів Міноборони Росії та об'єктів паливно-енергетичного комплексу»⁵.

7 лютого «Севастопольський міський суд» **засудив** колишнього жителя Севастополя **Григоряна** до 12 років колонії за «державну зраду», а саме за те, що чоловік, проживаючи в Іспанії, буцімто перераховував гроші для надання допомоги українській армії.

⁴ Детальніше у розділі «Жінки, позбавлені волі через політично мотивоване кримінальне переслідування»

⁵ Детальніше у розділі «Жінки, позбавлені волі через політично мотивоване кримінальне переслідування»

13 лютого «Херсонський обласний суд» **засудив** до 10 років колонії буцімто за «шпи-гунство» 23-річну **Ганну Ельцову**, викрадену з окупованою частини Херсонщини⁶.

У лютому стало відомо, що в окупованому Криму співробітники ФСБ РФ викрали й понад 8 місяців утримують у СІЗО 28-річну **Леру Джемілову**⁷. Також у лютому зник **житель Євпаторії** після обшуку в його домі. Згодом стало відомо, що його вивезли до управління ФСБ РФ у Сімферополі.

17 лютого Південний окружний військовий суд РФ залишив 75-річного українського громадського діяча Володимира Ананьєва, обвинуваченого ФСБ за ст. 222.1 КК РФ (Незаконне придбання, зберігання, перевезення чи носіння вибухових речовин) та ст. 205 КК РФ (підготовка до теракту), під вартою до 5 серпня 2025 року.

20 лютого суддя «Верховного суду» Криму **Алла Хіневіч засудила** 32-річного жителя села Семіотка (Ленінського району) **Руслана Мамбетова** до 18 років колонії за «державну зраду». «Суд» вважає, що Руслан Мамбетов був «незгодним із проведенням РФ спеціальної військової операції, у червні 2023 року вступив до спільноти у соціальній мережі, створеної та координованої ГУР Міністерства Оборони України».

26 лютого «Кіровський районний суд» **засудив** жителя села Партизани **Валерія Шевчука** до 5 років та 10 днів колонії загального режиму за «заклики до здійснення екстремістської діяльності» (ст. 280 КК РФ). За версією «прокуратури», чоловік буцімто залишав негативні коментарі про російську армію під відеозаписами в «YouTube».

6 березня «Сімферопольський районний суд» засудив **мешканку Севастополя** до 10 років колонії за буцімто «зберігання вибухових речовин та співпрацю зі спецслужбами України»⁸.

10 березня «Севастопольський міський суд» **засудив 24-річного місцевого жителя** до 15 років колонії суворого режиму та штрафу у розмірі 200 тисяч рублів за «державну зраду» (ст. 275 КК РФ). ФСБ РФ звинуватила його у збиранні інформації, яка «може бути використані проти Збройних сил РФ».

10 березня Південний окружний військовий суд у Ростові засудив жителя Севастополя **Ігоря Судиловського** до 17 років колонії та штрафу у розмірі 300 тисяч рублів за буцімто підготовку «підриву житлового будинку за завданням українських спецслужб».

11 березня Південний окружний військовий суд **засудив** жителя Ялти **Петра Жицького** до 24 років колонії у справі про «замах на колишнього депутата Верховної Ради України Олега Царьова», який на своїй посаді діяв в інтересах РФ.

12 березня суддя «Верховного суду» Криму Єлена Міхалькова залишила без змін **рішення** «Київського районного суду» Сімферополя щодо 30-річного **Владислава Афанасьєва**. Він засуджений до 15 років колонії за «державну зраду» за те, що буцімто передавав «українській стороні відомості про військові частини та військові кораблі РФ».

14 березня був затриманий 29-річний мешканець Керчі за підозрою у «державній зраді» (ст. 275 КК РФ). За версією ФСБ РФ, чоловік «передавав дані про об'єкти критичної інфраструктури українським спецслужбам для використання під час завдання ракетних ударів».

У березні мешканця Ялти обвинуватили у «державній зраді». За версією «прокуратури» Криму, чоловік, будучи «противником проведення спеціальної військової операції, наприкінці 2022 року вступив у контакт із представниками СБУ».

⁶ Детальніше у розділі «Жінки, позбавлені волі через політично мотивоване кримінальне переслідування»

⁷ Детальніше у розділі «Жінки, позбавлені волі через політично мотивоване кримінальне переслідування»

⁸ Детальніше у розділі «Жінки, позбавлені волі через політично мотивоване кримінальне переслідування»

14 березня «прокуратура» Криму **висунула** звинувачення **жителю Джанкоя** за буцімто збір інформації про склади Міністерства оборони РФ у Криму та передачі такої інформації СБУ.

Вночі **22 березня** в Євпаторії після обшуків за звинуваченнями у «державній зраді» **затримали** чотирьох членів однієї родини, яка переїхала зі Львова до Криму до 2014 року — **Тетяну Маляр**, її брата **Валентина**, сина **Анатолія Россіхіна** та дочку **Ольгу Беґей**.

24 березня «Севастопольський міський суд» **засудив** 66-річну мешканку Севастополя **Ніну Тимошенко** до 16 років колонії нібито «за державну зраду» (ст.275 КК РФ)⁹.

27 березня Верховний суд РФ **після розгляду касаційної скарги** журналіста **Сергія Цигіпи**, викраденого у Новій Каховці на Херсонщині, залишив без змін вирок щодо нього — 13 років колонії¹⁰.

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ЗА ЗВИНУВАЧЕННЯМ В УЧАСТІ У БАТАЛЬЙОНІ ім. Н. ЧЕЛЕБІДЖІХАНА

Офіційною підставою переслідування обвинувачених у Криму за ч. 2 ст. 208 КК РФ. (Участь у незаконному збройному формуванні, яке діє в цілях, що суперечать інтересам Російської Федерації) є те, що вони не з'явилися добровільно у силові структури РФ і не заявили про свою участь у «Кримськотатарському добровольчому батальйоні ім. Номана Челебіджіхана». Оголошеним слідством доказом діяльності батальйону проти інтересів РФ є інформація зі ЗМІ про те, що метою створення батальйону була деокупація Криму. 1 червня 2022 року Верховний суд РФ визнав «терористичним» й заборонив на території РФ «кримськотатарський добровольчий батальйон ім. Номана Челебіджіхана».

За звинуваченнями в участі у батальйоні імені Н. Челебіджіхана позбавлена волі щонайменше **31 особа**, включаючи громадян України, викрадених російськими військовими на півдні України після 24 лютого 2022 року. Окупаційна влада РФ у Криму все частіше не повідомляє прізвища людей, яких затримують або засуджують за обвинуваченнями в участі у цьому батальйоні.

6 лютого був затриманий 64-річний мешканець Херсонщини (окупована частина) **Бекір Гугурик** за звинуваченнями в участі у кримськотатарському батальйоні ім. Н. Челебіджіхана. Раніше, понад два роки тому, його брат, 53-річний **Рустем Гугурик**, був засуджений до 8,5 років колонії суворого режиму за аналогічними звинуваченнями. Наразі Рустем Гугурик перебуває у виправній колонії №8 м. Улан-Уде (Бурятія), втратив слух на ліве вухо внаслідок ненадання медичної допомоги.

24 березня стало відомо про те, що у селищі Новоолексіївка окупованої частини Херсонщини місяць тому був затриманий 47-річний кримський татарин **Ельдар Карамурза**. Він є батьком 4 дітей та має інвалідність 2-ї групи через вроджений церебральний параліч. За попередньою інформацією, чоловіка утримують у слідчому ізоляторі Новотроїцька.

⁹ Детальніше у розділі «Жінки, позбавлені волі через політично мотивоване кримінальне переслідування»

¹⁰ Детальніше у розділі «Викрадення у Херсонській та Запорізькій областях та вивезення до Криму»

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ СВІДКІВ ЄГОВИ

У 2017 році Верховний суд РФ визнав організацію «Свідки Єгови» екстремістською організацією та заборонив її діяльність на території РФ, включно з кримськими осередками «Свідків Єгови». З 2018 року розпочалося переслідування «Свідків Єгови» за кримінальними справами. У 2020 році було ухвалено перші вироки учасникам організації «Свідки Єгови» з позбавленням волі.

За інформацією КПГ, у Криму **щонайменше 13 віруючих «Свідків Єгови»** отримали обвинувальні вироки за свою віру (Артем Герасимов, Олександр Дубовенко, Євген Жуков, Олександр Литвинюк, Володимир Маладика, Володимир Сакада, Віктор Шашевський, Сергій Філатов, Ігор Шмідт, Артем Шаблій, Максим Зінченко, Сергій Парфенович та Юрій Геращенко).

За інформацією представників «Свідків Єгови», від початку 2025 року представники влади РФ провели щонайменше 96 обшуків у будинках прихильників «Свідків Єгови» на території РФ та окупованих нею територіях. Найбільша кількість обшуків — 17 — припадає на Крим.

14 січня суддя «Гагарінського районного суду» Севастополя Сергій Коротун **засудив Віктора Кудінова та Сергія Жигалова** до 6 років позбавлення волі за участь в організації «Свідки Єгови».

ЦИВІЛЬНІ ОСОБИ, ЗВІЛЬНЕНІ З РОСІЙСЬКИХ КОЛОНІЙ

15 січня 2025 року **Андрій Коломієць**, який відбув 10 років незаконного ув'язнення за політично мотивованою справою, **вийшов** з колонії у Краснодарі. Проте одразу після виходу з території колонії він був затриманий представниками МВС РФ. Його етапували до Центру тимчасового тримання іноземних громадян відділу МВС РФ Гулькевичському району. 16 січня 2025 року Гулькевичський районний суд Краснодарського краю постановив помістити Андрія Коломійця до Центру тимчасового тримання іноземних громадян до 14 квітня 2025 року. Раніше, у 2018 році Міністерством юстиції РФ було винесено розпорядження про небажаність перебування в РФ громадянина України Андрія Коломійця, а у 2024 році МВС РФ по Краснодарському краю ухвалило рішення про депортацію Андрія. Проте замість звільнення Андрія Коломійця чи депортації його було знов позбавлено волі та поміщено до Центру тимчасового тримання іноземних громадян. Своє рішення суд мотивує тим, що «наразі здійснити процедуру депортації не надається можливим у зв'язку з проведенням спеціальної військової операції, оскільки кордони України закриті». Водночас Андрію Коломійцю не була надана можливість самостійно залишити територію РФ. Така практика є системною щодо громадян України, які звільнилися з місць позбавлення волі в РФ після 24 лютого 2022 року.

11 лютого фігуранти справи «першої Бахчисарайської групи», яких безпідставно засудили за буцімто участь у Хізб ут-Тахрір, **Ремзі Меметов, Рустем Абільтаров та Зеврі Абсеїтів** **вийшли на свободу** після 9 років ув'язнення в російській колонії. Кримські татари були затримані 12 травня 2016 року у Бахчисараї. Ремзі Меметов відбував покарання у виправній колонії №11 м. Ставрополь, Рустем Абільтаров та Зеврі Абсеїтів — у виправній колонії №1 с. Кочубеєвське, Ставропольського краю РФ.

25 лютого кримський татарин **Азіз Файзуллаєв**, засуджений у 2022 році до 3 років позбавлення волі за буцімто «підпал будівлі сільської ради через «незгоду з війною в Україні, де живуть його рідні» у селі Пушкіне відбув строк ув'язнення у колонії №2 в Керчі та **вийшов** на свободу.

СВОБОДА СЛОВА ТА ВИСЛОВЛЮВАННЯ ДУМКИ

Окупаційна влада РФ продовжує практику кримінального переслідування громадянських журналістів за справами, сфабрикованими за терористичними статтями або статтями про зберігання зброї чи вибухівки, шпигунство, диверсію. Щонайменше 18 кримських журналістів позбавлені особистої свободи в рамках політично мотивованих кримінальних справ: Олексій Бессарабов, Дмитро Штибліков, Владислав Єсипенко, Сейран Салієв, Марлен (Сулейман) Асанов, Тимур Ібрагімов, Сервер Мустафаєв, Осман Аріфмеметов, Ремзі Бекіров, Руслан Сулейманов, Рустем Шейхалієв, Амет Сулейманов, Асан Ахтемов, Ірина Данилович, Вілен Темер'янов, Ернес Аметов, Рустем Османов, Азіз Азізов.

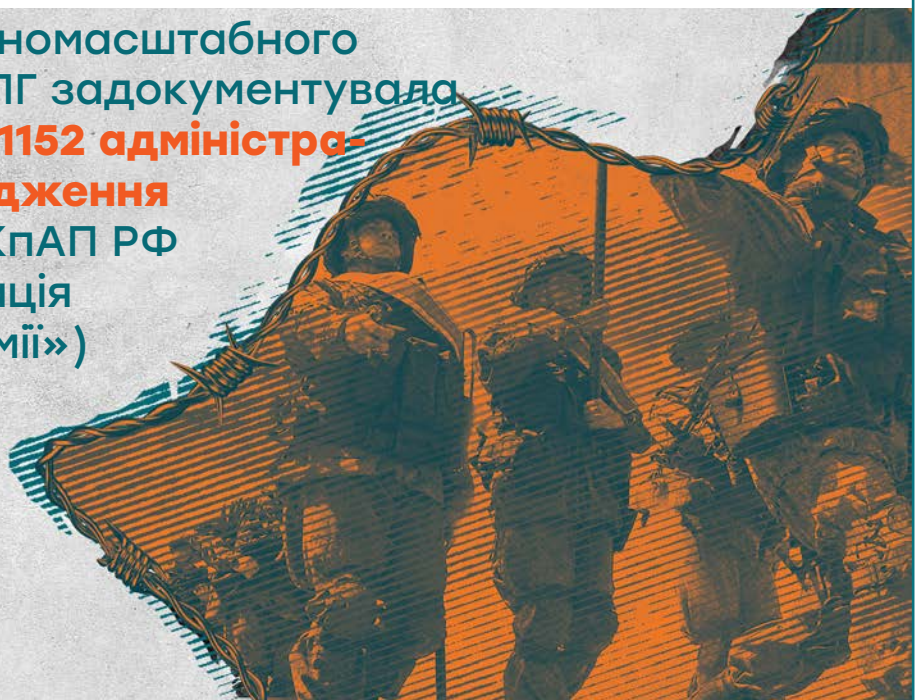
ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ЗА ПІДТРИМКУ УКРАЇНИ Й АНТИВОЄННУ ПОЗИЦІЮ

Протягом січня-березня 2025 року КПГ задокументувала щонайменше **159** адміністративних проваджень, переданих на розгляд до «судів» Криму за ст. 20.3.3. КпАП РФ («дискредитація російської армії»). За 151 з них було ухвалено рішення про призначення адміністративного покарання (штраф або адміністративний арешт). Всього за період повномасштабного вторгнення КПГ задокументувала щонайменше **1152** таких адміністративних проваджень.

22 січня суддя «Київського районного суду» Сімферополя Олексій Микитюк **виніс рішення** у справі жителя села Добре Сімферопольського району **Рустема Аблялімова** та оштрафував його на 45 тисяч рублів (ст. 20.3.3. КпАП РФ) за те, що чоловік оприлюднив на своїй сторінці в соцмережі «Однокласники» інтерв'ю президента України Володимира Зеленського.

30 січня «Кіровський районний суд» **ухвалив** декілька рішень щодо жителя селища Кіровське **Яна Моїсеєва**. Чоловіка оштрафували на загальну суму 95 тисяч рублів за двома статтями — «дрібне хуліганство» та «дискредитація армії РФ», а також засудили

За період повномасштабного вторгнення КПГ задокументувала щонайменше **1152 адміністративних проваджень** за ст. 20.3.3. КпАП РФ («дискредитація російської армії»)

до 10 діб адміністративного арешту за «непокору поліції». Причиною стало те, що він нібито «нецензурно висловлювався та ображав президента РФ» під час спілкування у відеочатах через сайт «Чат Рулетка». Крім того, кримчанина звинуватили у «підриві авторитету армії Росії» через критику їхніх дій на території України.

12 лютого «Советський районний суд» **оштрафував** 50-річного місцевого жителя на 50 тисяч рублів за те, що чоловік залишав коментарі, які буцімто ображали російських військово-вслужбовців, чим «дискредитував» армію РФ.

У січні-березні 2025 року КПП продовжила документувати кримінальні та адміністративні справи проти кримчан, в яких підставою для порушення справи стали публікації проросійського блогера Олександра Таліпова, засновника та координатора інтернет-спільноти під назвою «Кримський СМЕРШ». Учасники спільноти переслідують тих, хто не підтримує російську владу та війну проти України, публікують персональну інформацію про таких людей, розпалюють ненависть до них, закликають до переслідування їх, подають доноси до ФСБ та МВС РФ. На думку аналітиків Кримської правозахисної групи, діяльність Таліпова **можна розцінювати** як пряму співучасть у переслідуванні жителів окупованих територій за їхню публічну проукраїнську позицію.

У лютому проти 37-річної **Анни Грицевич** відкрили справу за ст. 20.3.3 та 20.1 КпАП РФ за те, що вона у соцмережах ображала президента РФ та підтримувала Україну.

У лютому окупаційна влада змусила просити вибачення під відєозапис 34-річну мешканку Бахчисарая **Аліє Мустафаєву** та 28-річного **Сервера Аріфова** за коментарі у соціальних мережах з підтримкою територіальної цілісності України, опубліковані у 2014 році.

Крім того, окупаційна влада затримала та змусила просити вибачення під відєозапис 75-річного мешканця Армянська **Юрія Боженка**, який у соцмережах критикував російських військових та висловлював підтримку Збройним Силам України.

У лютому «поліція» РФ в адміністративному порядку затримала 30-річного мешканця Біюк-Онлар (Октябрьського) Курманського (Красногвардійського) району **Ескендера Медієва**, який у соцмережах критикував дії російської армії.

45-річного мешканця села Кірово Ленінського району **Євгена Бугайченка** затримали, звинувативши у «дискредитації російської армії» під час словесного конфлікту з «учасником СВО». Проти чоловіка склали адміністративні протоколи, а матеріали скерували до «суду».

У березні після публікації на каналі Таліпова «поліцією» РФ був затриманий 49-річний мешканець Сімферополя **Сергій Плужников**, якого звинуватили у «реабілітації нацизму».

У Криму продовжується практика переслідування кримчан за демонстрацію української символіки, українських пісень та гасел за допомогою ст. 20.3 КпАП.

Крім того, для переслідування кримчан використовують і ч. 3-5 ст. 20.1 КпАП (дрібне хуліганство), які дозволяють штрафувати громадян за розповсюдження в інтернеті «інформації, яка ображає людську гідність та суспільну моральність, явну неповагу до суспільства, держави, офіційних державних символів РФ».

У січні 49-річний мешканець Євпаторії **Віталій Кірач** був затриманий в адміністративному порядку за те, що слухав українську музику на вулиці.

Мешканець Сімферополя **Дмитро Морозов** був затриманий за те, що у міському барі вигукнув гасло «Слава Україні».

Мешканець Джанкою **Олексій Сілін** зірвав російський прапор з будинку сусідки. Чоловіка затримали, змусили просити вибачення під відєозапис. Наразі окупаційна влада вирішує питання про порушення кримінальної справи проти нього.

2 ПОРУШЕННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА

ПРИМУСОВЕ ПЕРЕМІЩЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ ОСІБ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД ЗАХИСТОМ, З ОКУПОВАНОЇ ТЕРИТОРІЇ НА ТЕРИТОРІЮ ОКУПАЦІЙНОЇ ДЕРЖАВИ

В порушення ст. 49 Женевської конвенції (IV) про захист цивільного населення під час війни 1949 року та ст. 85 Додаткового протоколу (I) до Конвенції від 1977 року, російська окупаційна влада здійснює примусове індивідуальне переміщення цивільних осіб, що перебувають під захистом, з окупованої території Криму на власну територію. Цивільні особи з Криму, обвинувачені чи засуджені за політичними мотивами переміщуються з Криму до СІЗО та колоній на території РФ.

9 січня 2025 року **Сейран Хайредінов** був етапований до колонії № 2 міста Володимир («Владимірський централ»). Його етапування тривало майже 2 місяці.

16 січня стало відомо про те, що **Руслан Месутов** **прибув** у виправну колонію №1 у м. Якутськ. За словами сестри Лілі Месутової, після приїзду його помістили до штрафного ізолятора та відібрали всі особисті речі, включаючи окуляри.

Теймура Абдуллаєва, засудженого до 16,5 років колонії, у січні **помістили** до штрафного ізолятора в Республіці Башкортостан. Причиною стало те, що чоловік під час намазу відмовився привітати начальника колонії.

Наприкінці січня **Олександра Сізікова**, який має інвалідність 1-ї групи по зору, **етапували** до колонії міста Єнісейськ Красноярського краю. 8 лютого Олександра Сізікова доставили до колонії у м. Мінусінськ Красноярського краю.

28 січня стало відомо про те, що **Олега Федорова** етапували з колонії № 5 у м. Сарапул до колонії № 8 с. Хохряки Удмуртської області. Після приїзду його **помістили** до штрафного ізолятора.

15 лютого стало відомо про те, що кримськотатарського журналіста **Асана Ахтемова**, засудженого до 15 років, **етапували** з колонії «Владимірський централ» до виправної колонії №5 у місті Нижній Новгород. Дружина повідомила, що більше року Асана Ахтемова турбують болі в суглобах, але у «Владимірському централі» медичної допомоги чоловік не отримував. Наприкінці лютого Асана Ахтемова **етапували** до колонії № 5 м. Коржма Архангельської області РФ.

Рустема Шейхалієва, засудженого до 14 років, **вивезли** з колонії м. Єнісейськ до лікарні у Красноярському краї. Чоловік неодноразово скаржився на болі, проте медичної допомоги не отримував. Його помістити до лікарні лише після того, як його ноги посиніли й набрякли.

У **Тофіка Абдулгазієва**, засудженого до 12 років колонії суворого режиму, **погіршується** стан здоров'я. Лікарі підтвердили ураження лімфатичної системи. Він хворіє на туберкульоз, проте не отримує належного лікування у колонії Верхнеуральська Челябінської області РФ.

75-річного українського громадського діяча **Володимира Ананьєва**, затриманого у лютому 2024 року, 27 лютого 2025 року **етапували** з СІЗО Сімферополя до Ростова для розгляду справи проти нього у Південному окружному військовому суді.

11 березня стало відомо про те, що 64-річний **Сервет Газієв перебуває** у виправній колонії №5 м. Петропавловськ-Камчатський. За словами його сестри Світлани Аблямітової, етапування тривало понад 2 місяці.

11 березня, зі слів адвоката, **стало відомо**, що **Різа Ізетов** утримується у приміщенні камерного типу (ПКТ) колонії №1 м. Якутськ. Різу Ізетова постійно притягають до дисциплінарної відповідальності та відправляють до штрафного ізолятору, він позбавлений права на телефонні дзвінки.

11 березня Руслана Месутова вивезли з виправної колонії №1 м. Якутськ до лікарні в селищі Табагі Республіки Саха. За словами родичів, чоловіка вивезли через проблеми із серцем — артеріальну гіпертензію. Під час перебування у колонії (з листопада 2024 року) він майже постійно утримувався у штрафному ізоляторі, що значно **погіршило стан його здоров'я**.

У **березні** стало відомо про те, що мешканець Генічеського району Херсонської області **Рустем Віраті**, засуджений до 8 років колонії суворого режиму за буцімто участь у батальйоні ім. Н. Челебіджіхана, **помер** у колонії міста Дімітровград, Ульяновської області. Після затримання чоловіка утримували у СІЗО у Чонгарі, де його кували. Внаслідок тортур у чоловіка відмовили нирки, піднявся рівень цукру в крові, з'явилися набряки кінцівок, в легенях накопичувалася рідина. 10 лютого родичі отримали інформацію про смерть Рустема Віраті.

ПРИЗОВ ОСІБ, КОТРІ МЕШКАЮТЬ НА ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ, ДО ЗБРОЙНИХ СИЛ ДЕРЖАВИ-ОКУПАНТА ТА МОБІЛІЗАЦІЯ

РФ використовує кримчан у повномасштабній війні проти України. З метою примусу до служби в ЗС РФ окупаційна влада використовує кримінальне переслідування за ухилення від такої служби за ст. 328 КК РФ (Ухилення від служби у Збройних силах РФ). За січень-березень 2025 року в судах Криму розглядалося щонайменше **23 справи** за цією статтею, з яких:

- 18 звинувачувальних вироків в «судах» першої інстанції,
- 1 рішення апеляційної інстанції про залишення вироку чинним,
- 4 справи знаходяться на розгляді у «судах».

За весь період окупації КПГ задокументувала щонайменше **577** таких кримінальних справ.

Щонайменше **577 кримінальних справ** за ст. 328 КК РФ за ухилення від служби у збройних силах РФ за період окупації*

*Станом на 31 березня 2025 р.

Найчастіше «суди» призначають штрафи до 50 тисяч рублів. Однак виплата штрафу не звільняє від проходження служби.

24 лютого 2025 року суддя Апеляційного військового суду м. Власиха Маріна Ушакова залишила без змін вирок Південного окружного військового суду РФ Денису Нарольському. Чоловіка затримали у січні 2023 року та засудили до 9 років колонії за статтею «дезертирство, вчинене за умов збройного конфлікту чи ведення бойових дій» (ч. 3 ст. 338 КК РФ).

АТАКИ НА ЦИВІЛЬНЕ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ З КРИМУ

29 березня 2025
м. Кривий Ріг, **9 людей**
отримали поранення

31 січня 2025
м. Одеса, **7 людей**
отримали поранення

Після 24 лютого 2022 року з території окупованого Криму й акваторії Чорного моря РФ завдає постійні ракетні удари, удари БпЛА й авіаудари по багатьом цивільним об'єктам України, внаслідок чого загинули чи були поранені цивільні. З кінця вересня 2022 року РФ активно застосовує дрони для атак цивільної інфраструктури. Значна частина таких дронів також запускається з території окупованого півострову.

Ввечері **31 січня** РФ **завдала удару** по **Одесі** ракетами різних типів, включаючи балістичні та крилаті ракети «Іскандер», та ударними БпЛА типу «Shahed» з території Криму. Частина ударних дронів була запущена з мису Чауда у Криму. Внаслідок атаки щонайменше **7 людей** дістали поранення. Найбільшої шкоди було завдано історичному центру Одеси, зокрема охоронній зоні ЮНЕСКО (готелі «Брістоль» і «Декамерон», Філармонія, Будинок Вучині, Музей західного та східного мистецтва, філія Літературного музею). Під час атаки у готелі «Брістоль» перебували представники дипломатичної місії з Норвегії.

Ввечері **13 лютого** з території Криму було **завдано удару** російською балістичною ракетою «Іскандер-М» по морському торговому порту **Одеси**. Внаслідок атаки пошкоджена припортова інфраструктура.

29 березня російські війська завдали удару по **Кривому Рогу** балістичною ракетою «Іскандер-М» з Криму. Внаслідок атаки **постраждало 9 людей**, зазнали руйнувань цивільна інфраструктура (електромережі та газопровід) та житловий сектор (щонайменше 3 багатоповерхівки, кілька приватних будинків).